

INKLUUSIO – MIHIN SITÄ TARVITAAN LIKUNNASSA?

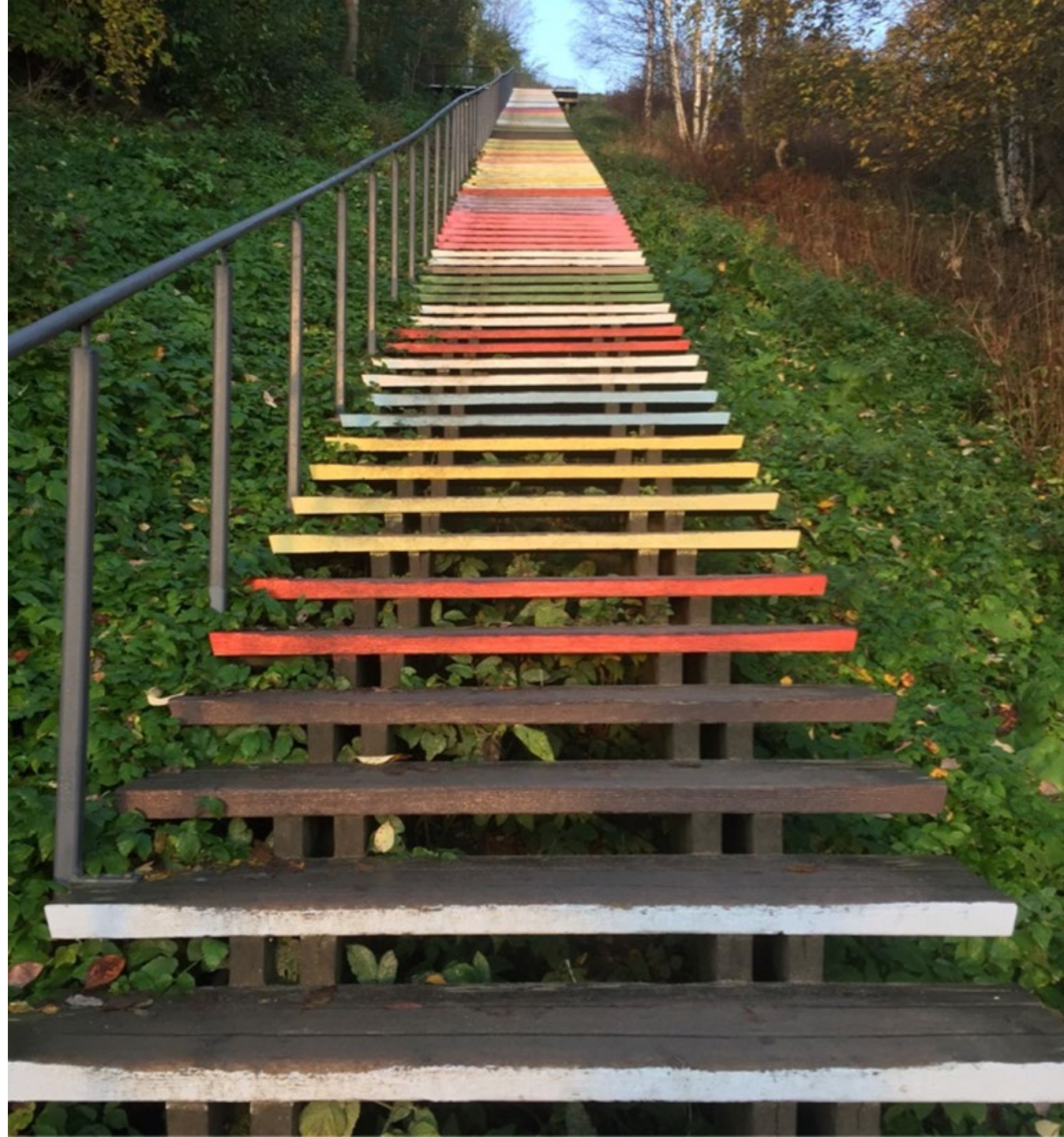
Yksin ja yhdessä – Kohti inklusiivista
liikuntaa monikulttuurisessa Suomessa

-webinaari

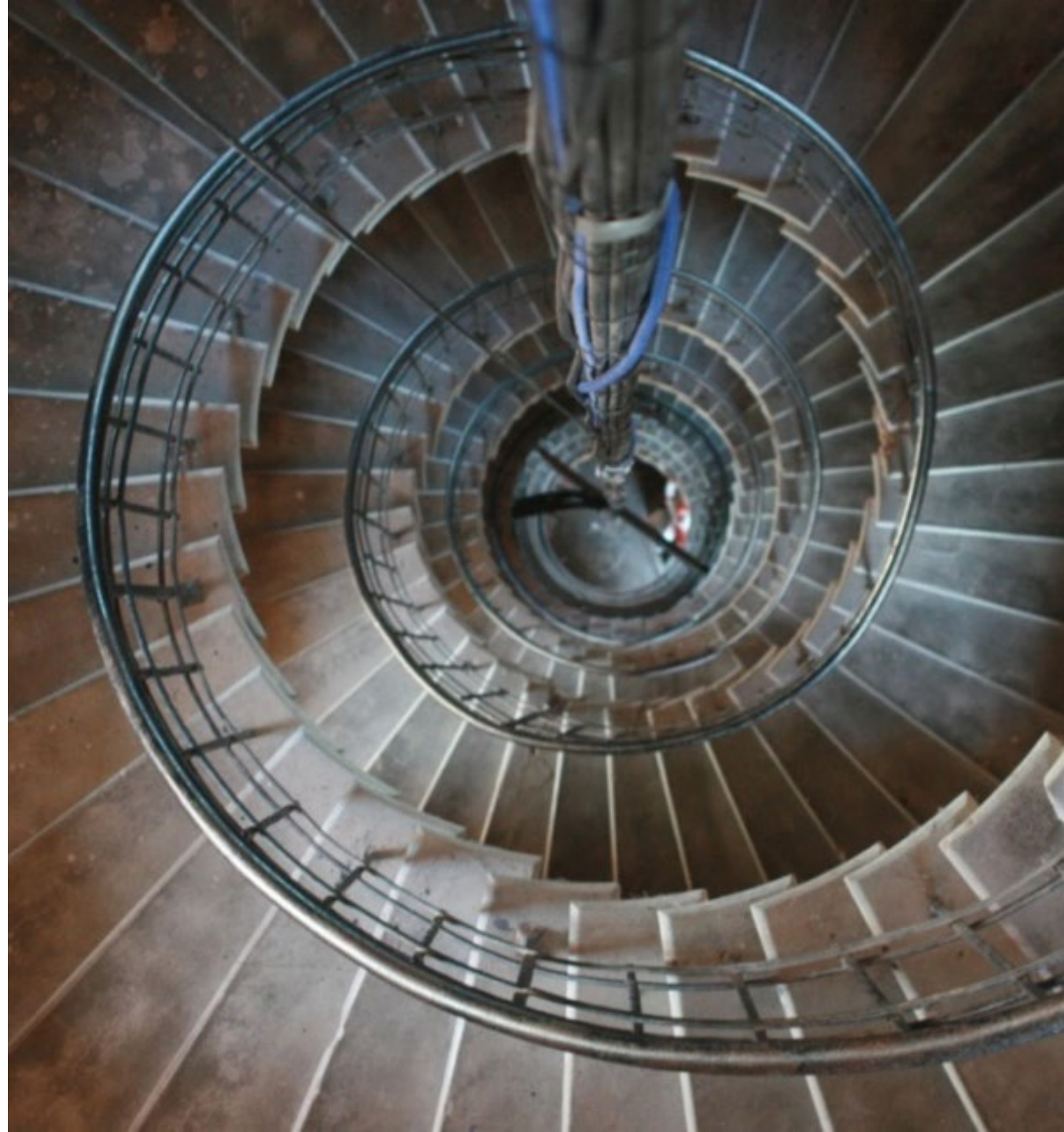
13.4.2021

LitT, VTK, , tutkija, yrittäjä Kati Kauravaara

Väitöskirjatutkija, monikulttuurisuustyön suunnittelija Eva Rönkkö

ERIVARVOISUUDEN
RAKENTUMINEN
LIIKUNNASSA

Eriarvoisuus

Yhteiskunnallinen ja kulttuurinen ilmiö, jolla viitataan **tasa-arvon puutteeseen** ja joka rajoittaa mahdollisuuksia toimia ihmisenä. (Thernborn 2014, 9)

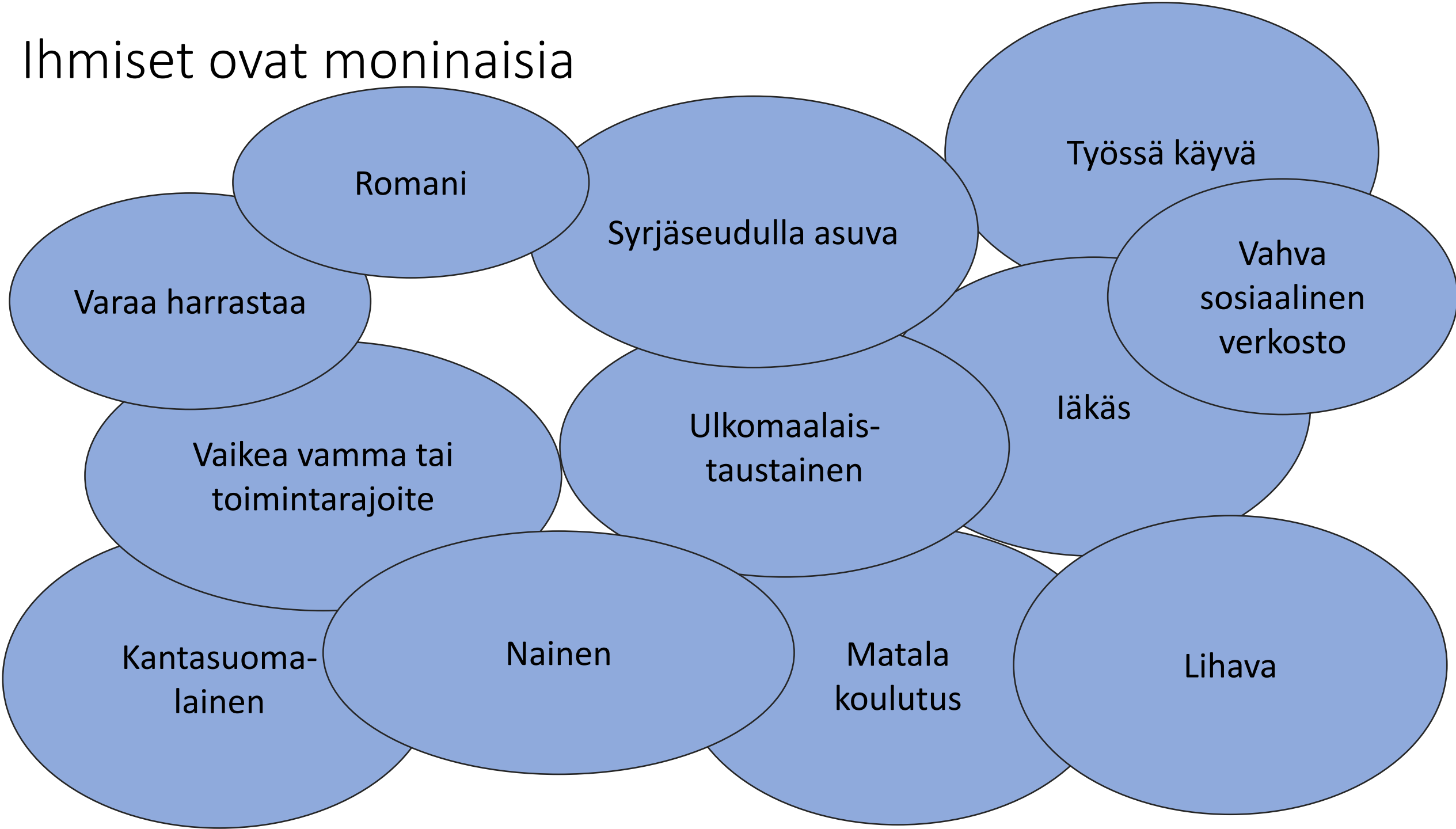
Monisyinen ja -kerroksinen ilmiö, jossa sosiaaliset jaot, piilossa olevat valtasuhteet ja syrjivät mekanismit kaventavat liikkumisen mahdollisuuksia ja vähentävät ihmisten hyvinvointia. (Kauravaara & Rönkkö 2020)

Liikunnan kontekstissa koettu eriarvoisuus ilmenee esimerkiksi

- uskon puutteena omiin kykyihin,
- itselle mieluisista liikuntamuodoista luopumisena,
- liikkumisen pelkona,
- vähinä mahdollisuuksina päättää omasta vapaa-ajasta,
- henkisenä turvattomuutena liikuntaharrastuksen parissa sekä
- osin edellisten johdosta vähäisempänä liikunta-aktiivisuutena.

(Kauravaara & Rönkkö 2020)

Ihmiset ovat moninaisia

Eriarvoisuuden yhtälö

Taustatekijä (x) + teko tai tekemättä jättäminen (y) = eriarvoisuuden ilmentymä

Esimerkiksi:

taustatekijä "ulkomaalaistaustaisuus" (x) + mekanismi "hierarkisointi" (y) = ko. yksilö kokee rasismia (z)

taustatekijä "lihavuus" (x) + mekanismi "ulossulkeminen" (y) = ko. yksilö kokee joukkoon kuulumattomuutta (z)

x = henkilöön liittyvä taustatekijä, jonka nähdään erottavan henkilöä normatiivisuuteen liittyvästä oletuksesta

y = mekanismi, jonka vaikutuksena eriarvoisuutta syntyy

Taustatekijä (x) + teko tai tekemättä jättäminen (y) = eriarvoisuuden ilmentymä

Eriarvoisuuden mekanismit

- Etäännyttäminen
- Ulossulkeminen
- Hierarkisointi
- Riisto

Joku tekee jotakin sellaista, että eri ryhmiin kuuluvat eivät enää ole yhdenvertaisessa asemassa muihin nähden.

(Thernborn 2014)

Historia: Miksi olemme jakaneet ihmisiä?

Hierarkisointi.

Eriarvoisuus taustan tai ominaisuuksien perusteella:

- rotuteoriat – **rasismi** – valkoisten paremmuus
- ”kansan puhdistaminen” – **eugenismi** – vammaton on parempi
- kolonialismi – **eurosentrisyys** – eurooppalaisten paremmuus
- muuttoliikkeen sääntely – **muukalaisviha** – syntyperäisten paremmuus
- kansallisvaltioiden itsenäisyystaistelu – **nationalismi** – oma kansa parempi
- omien tapojen suojele – **ethnosentrisuus** - oman kulttuurin paremmuus
- miesten päätösvallan suojele - **patriarkaatti** – miesten paremmuus

Eriarvoisuuden mekanismit – tekoja kolmella tasolla

Esimerkkinä etäännyttämisen mekanismi

- Yksilöllinen taso
- Kollektiivinen taso / ryhmätaso
- Institutionaalinen taso

(Thernborn 2014)

Ammattiasema

Koulutus

Muut ominaisuudet

Ikä

**Perhe ja
sosiaaliset suhteet**

Sukupuoli

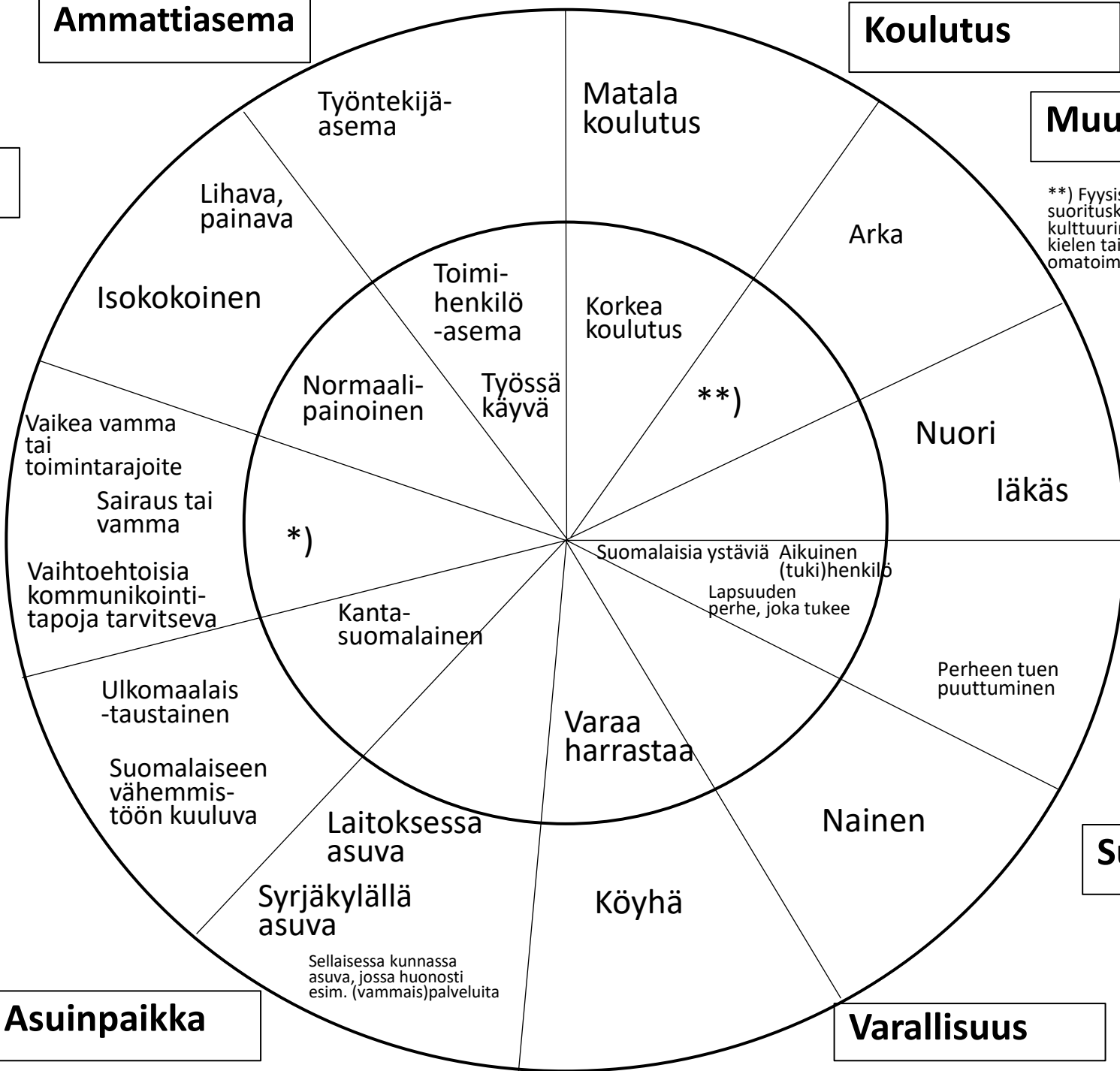
Varallisuus

Asuinpaikka

Alkuperä

Toimintakyky

Ulkonäkö

**) Fyysisesti kyvykäs ja taidokas (ruumiillinen suorituskky) tai jopa (huippu)urheilija; tuntee liikunnan kulttuurin, sosiaalisesti ja kehollisesti rohkea, suomen kielen taitoinen; taidokas luoda kaverisuhteita, omatoiminen, itseohjautuva, riskinotto-kykyinen.

*) Ei Kuntoutustarvetta; ei apuvälinetarvetta; ei toimintarajoitteita.

Pohdinta

- 1) Kirjoita paperille yksi ryhmäkategoria (esim. jääkiekkoilijat, some-julkkikset, virolaiset rakennusmiehet, poliisi).*
- 2) Kirjoita sen jälkeen muutamia ominaisuuksia, joita liität tähän ryhmään.*
- 3) Kirjoita sen jälkeen ominaisuuden perään, onko se myönteinen vai kielteinen ominaisuus.*

Vääryys syntyy pintatasolla ja syvällä tasolla

Raja toiseen – erilainen – rodullistettu – eriarvoinen

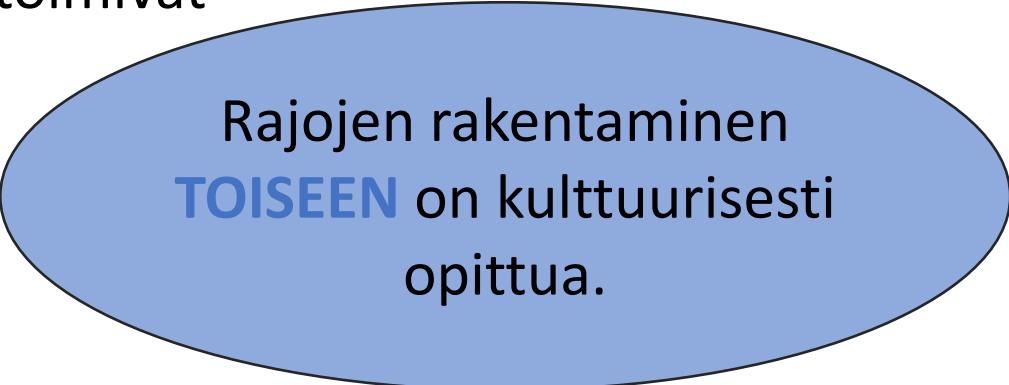
1 Pintataso (moraalinen ajattelu) – mikä on oikein ja mikä on väärin

- Usein tähän tasoon puututaan: tiedostamme, että esimerkiksi rasismi on väärin ja osaamme tuomita sen.
- Se ei riitä, koska emme ajattele, miksi luokittelemme juuri näin ja miten luokittelu vaikuttaa meidän ajatteluun

2 Syvä taso (olemuksellinen ajattelu) – kategorioilla on tunnistettavat ominaisuudet

- ”Tiedämme,” miten kategoriaan kuuluvat jäsenet toimivat
– väärin tunnistaminen

Ilman syvän tason ajattelua ei olisi rasismia.

Rajojen rakentaminen
TOISEEN on kulttuurisesti
opittua.

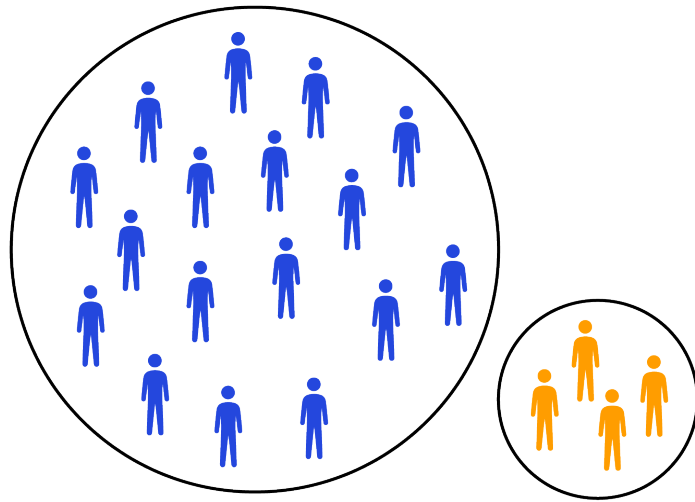
Maahan muuttajaksi ei synnytä.

ERJARVOISUUDEN
VÄHENTÄMINEN JA
YHDENVERTAISUUDEN
LISÄÄMINEN

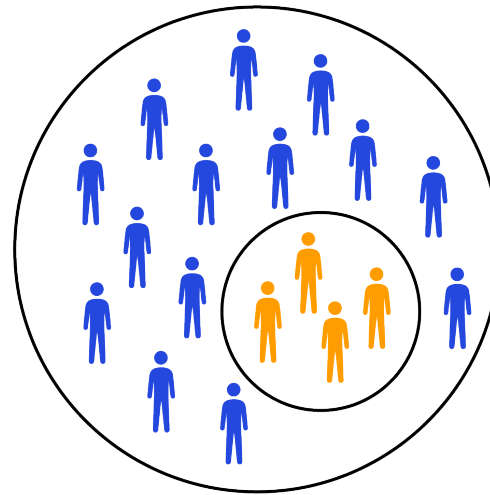
TOIMENPITEITÄ MONILLA
TASOILLA JA MONELLA
TAVALLA

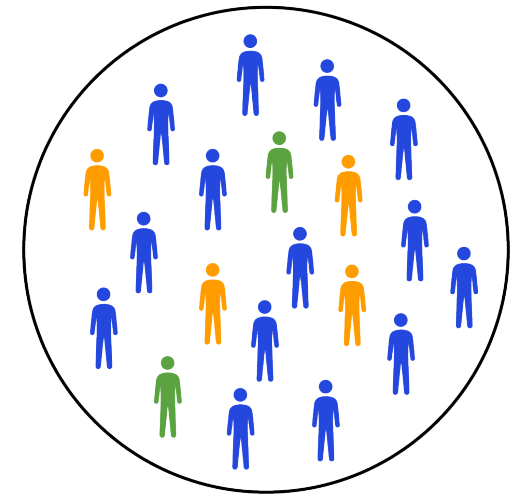
Kolme erilaista yhteisössä mukana olemisen prosessia

Segregaatio
eli erillään eläminen

Integraatio
eli omana ryhmänä
mukana oleminen

Inkluusio
eli mukana omilla
lähtökohdilla

Miksi inklusiivinen liikunta?
Jotta vähentäisimme eriarvoisuutta.

I
K
L
U
U
S
I
O

Etäännyttäminen

–

Lähentäminen

Ulossulkeminen

–

Osallistaminen

Hierarkisointi

–

Hierarkioiden purkaminen

Inkluusion juuret

- 1) Kasvatustieteen, erityispedagogiikan ja soveltavan liikunnan näkökulma
Tavoitteena saada erilaisiksi luokiteltuja ihmisiä yhteiskuntaan mukaan.
Näkökulman vaarana on se, että toimijuus jää opettajille ja ohjaajille ja erilaiset lähtökohdat ovat este toimijuudelle.
- 2) Yhteiskuntatieteen näkökulma (sosiaalinen inkluusio)
Tavoitteena on purkaa eriarvoisuutta ihmisten ja ryhmien väliltä.
Näkökulman vaarana on se, että enemmistön kulttuuriset normit asetetaan mittatikuksi ja erilainen kulttuuri on puute.

”Totta kai saa olla mukana, ei me kielletä.”

Inklusiivinen liikunta – osallistamista vai osallisuuden tukemista?

- Usein inklusio typistetään tarkoittamaan vain mukaan ottamista:
osallistaminen = inclusion
- Miksi mukaan ottaminen ei kuitenkaan riitä?

inklusiivisuus - osallisuuden tukeminen - aktiivinen toimijuus

Toimijuus näennäistä – ei inklusiivista

(Roger Hartin osallistumisen malli 1992)

- **Manipulaatio:** Muuttajia pyydetään osallistumaan hankkeissa, mutta heillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa päätöksiin tai tuloksiin. Osallistuminen antaa organisaatiolle hyvän kuvan ulospäin tai uusia hankerahoituksia.
- **Palkitseminen** (decoration): Muuttajia osallistetaan edustamaan ryhmää. Heille annetaan näkyvä paikka, mutta heillä ei ole mielekästä roolia.
- **Tokenismi:** Muuttajille annetaan roolit (olla liikkuja) projekteissa, mutta ei anneta aitoa vaikutusvaltaa päätöksiin, eivätkä muuttajat pysty vaikuttamaan siihen, mitä he tekevät ja miten. On illuusio, että muuttajat osallistuvat järjestössä tai projektissa.

Soveltavassa liikunnassa puhutaan **patronaizing**-asenteesta (ylhäältä alistamista), joka on ilmaus **holhoavasta asenteesta** ja jonka tausta on kolonialismissa.

Toimijuus todellista - inklusiivista

- **Tehtävän antaminen:** Hanke on aloitettu enemmistön toimesta, ja enemmistö toteuttaa sitä. Vähemmistöllä on rooleja tai tehtäviä, mutta vähemmistöön kuuluvat tietävät, että vaikutusvalta on rajallista.
- **Konsultointi:** Hanke on aloitettu enemmistön toimesta, ja enemmistö toteuttaa sitä. Vähemmistöltä pyydetään neuvoja ja ehdotuksia, ja heille kerrotaan, miten ovat he vaikuttaneet lopputulokseen.
- **Jaettu päätöksenteko:** Enemmistöön kuuluvat ovat aloittaneet hankkeen, mutta vähemmistöille annetaan päätösvaltaa ja vastuuta tasavertaisina kumppaneina.
- **Vähemmistö johdettu:** Vähemmistöt aloittavat ja johtavat hanketta. Enemmistöltä voi pyytää tarvittaessa tukea.
- **Jaettu valta:** Vähemmistöt aloittavat projekteja ja enemmistöt osallistuvat kumppaneina.

Kohtaammeko kulttuureja vai ihmisiä?

Kohtaamalla kulttuureja pidämme rajoja yllä.

(Vastuullinen toimijuus, Timonen ja Kantelinen 2015)

Tarvitaan moninaisuuskoulutuksia ei monikulttuurisuuskoulutuksia.

Tiedollinen taso:

- Kriittinen suhtautuminen: totutut käytännöt, vallitsevat valtasuhteet, (vapaa manipulaatiosta)
- Käsitteellinen osaaminen: käsitteiden selkeämmäksi tekeminen, värittävien kehysten tunnistaminen (ammattitaito)

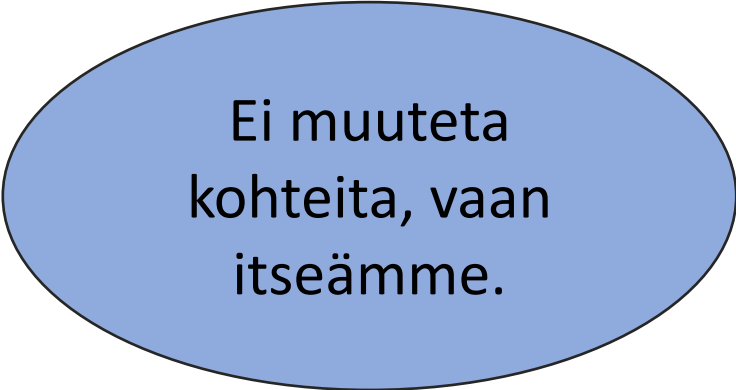
Toiminnallinen taso:

- Kohtaamisen taito: toiseuden purkaminen, kohtaan ihmisen – ei kulttuurin edustajan, eikä ”maahanmuuttajan” (ihmisarvo), kulttuuriherkkyys
- Kieli- ja vuorovaikutustaidot: vuorovaikutuksen pelisäännöt, viestintätyylit (sivistys)

Esimerkkejä eriarvoisuuden purkamisesta käytännössä eri tasoilla I

Yksilön tasolla

- omien sokeiden pisteiden ja ennakko-oletusten tunnistaminen; oman toiminnan muuttaminen.
- ihmisen kohtaaminen kokonaisena.
- ihmisen osaamisen tunnistaminen.

Ei muuteta
kohteita, vaan
itseämme.

Esimerkkejä eriarvoisuuden purkamisesta käytännössä eri tasoilla II

Organisaation tasolla

- osallistaminen ja yhdessä toimiminen.
- ihmisen toimijuuden vahvistaminen.
- sen tunnistaminen, mitä meidän ryhmistämme puuttuu.
- ryhmäkategorioiden purkaminen: mitä sanoja käytämme? Kategorisoimalla luodaan raja-aitoja ja ohjataan ajattelua.
- erojen tasaaminen positiivisella erityiskohtelulla.
- toiminnan organisoitumisen uudelleen miettiminen ja kehittäminen: jatkuva hanketoiminta vai pysyvä moninaisuudelle vastaanottavaisuus kaikilla tasoilla? Mitä toiminnalla halutaan lopulta tavoitella?

Johtajan vastuu.

Esimerkkejä eriarvoisuuden purkamisesta käytännössä eri tasoilla III

Yhteiskunnallisella tasolla

- liikunnan merkityksen uudelleen miettiminen: onko kotouttaminen liikuntapolitiikan hyväksyttävä tavoite? (ks. Rönkkö 2020)
- ryhmäkategorioiden purkaminen ohjausasiakirjoissa, hankehauissa, ohjelmissa.

Lähteet ja kirjallisuus

- Kauravaara, K. & Rönkkö, E. (2020). Näkymättömyys, marginalisaatio ja eronteot suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Teoksessa J. Kokkonen & K. Kauravaara (toim.) Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa. Liikuntatieteellinen Seura ry. Helsinki, 229–251.
- Hart, R. (1992). Children's participation. From tokenism to citizenship. Innocenti essays no. 4. Unicef. International child development centre. Florence: Spedale degli Innocenti.
- Thernborn, G. (2014). Eriarvoisuus tappaa. Suom. T. Henttonen. Tampere: Vastapaino.
- Timonen, L. (2015). Moninaisuus – hyvän työyhteisön ominaisuus? Teoksessa L. Timonen; J. Mäkelä & A-M. Raivio (toim.) Moninaisuus on hyvän työyhteisön ominaisuus. JAMK. Jyväskylä, 15–23.
- Rönkkö, E. (2020). Yhteiskunnallista peliä liikuntakentällä – liikuntapoliittiset asiakirjat ja Liikunta & Tiede –lehti ulkomaalaistaustaisuutta määrittelemässä vuosina 1990–2018. Teoksessa J. Kokkonen & K. Kauravaara (toim.) Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa. Liikuntatieteellinen Seura ry. Helsinki, 114–140.

J. Kokkonen & Kati Kauravaara (toim.)

Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa

Kiitos huomiostasi! Meihin saa olla yhteydessä:
kati.kauravaara@pilateshetki.fi; puh. 050 5836802
eva.ronkko@elakelaiset.fi; puh. 040 5013599